

443

NOVEMBRE
2016

EL M3N EN MANS DE TRUMP

Jordi Bacaria, director del CIDOB

Incertesa 3s la paraula que millor defineix, ara com ara, la pol3tica exterior dels Estats Units, despr3s de la vict3ria de Donald Trump, a causa de la profus3o program3tica i de l'abs3ncia encara de l3nies d'acci3 clares que indiquin que les declaracions electorals eren alguna cosa m3s que propaganda. Des de la presi-d3ncia dels Estats Units 3s el moment d'establir prioritats i teixir aliances. Aplicar3 Trump el principi proposat durant la campanya que els pa3sos que es beneficien de la protecci3 dels Estats Units, paguin per aquesta protecci3? El disseny de les pol3tiques basades en l'esl3gan «Make America Great Again» 3s aparentment simple: estalviar en pol3tica exterior i en la protecci3 dels seus socis i aliats, i destinar aquest estalvi a defensa i a inversions per protegir els ciutadans nord-americans i els seus llocs de treball.

Establir prioritats hauria de ser el punt de partida de la pol3tica exterior. Considerant tots els fronts que Trump ha obert en la seva campanya (insults, desprop3sits i menyspreus a banda) no 3s una feina f3cil. En l'3mbit multilateral, el front m3s important 3s la negociaci3 del canvi clim3tic. Trump va relacionar l'incompliment dels compromisos de reducci3 d'emissions amb el creixement de l'economia dom3stica vinculada al carb3: «Am3rica primer». El president electe podria proposar abandonar l'Acord de Par3s, establert per a la reducci3 d'emissions, tot i que, de moment, encara no li correspon assistir a la reuni3 de caps d'estat, que se celebra-r3 la propera setmana a Marr3queix.

En l'3mbit bilateral i dels acords comercials, el de M3xic 3s un dels m3s comple-xos, ja que, si pret3n modificar-lo, la seva revocaci3 exigeix l'aprovaci3 del Congr3s. Aix3 mateix, Trump amenaça amb aixecar aranzels de manera unilateral de l'ordre del 35%, i construir un mur pagat amb les remeses dels emigrants per evitar els encreuaments transfronterers. La resposta de M3xic, de moment, es va limitar a invitar el Trump candidat; per3, si les amenaces del nou president es materialitzen conduirien a l'obstrucci3 total del comerç a Am3rica del Nord, amb greus conseq38ncies per a les inversions dels Estats Units a M3xic. Tamb3 en l'3mbit bilateral, la pol3tica de Trump cap a Cuba seria retroactiva respecte als acords aconseguits per Barack Obama, tant per la posici3 contr3ria republicana com per la compensaci3 pels vots anticastristes de Florida.

M3s f3cil seria, d'altra banda, no concloure la negociaci3 de l'Acord Transatl3ntic amb la Uni3 Europea, en part pel desinter3s de la mateixa UE que, segons els

resultats electorals a França i Alemanya el 2017, deixaria morir el procés de negociació. Tanmateix, el Regne Unit podria tenir interès a tancar en solitari aquest acord amb els Estats Units un cop completada la seva sortida de la Unió Europea. Així, la UE veuria com el seu antic soci obté avantatges de tal relació, quan ha estat el populisme europeu el major responsable de la defunció del TTIP.

Una mica més complicada seria la no-ratificació de l'Acord Transpacífic d'Associació, l'impuls final del qual va arribar conjuntament de la mà d'Obama i Shinzo Abe. El Japó es podria veure perjudicat per la no-consecució de l'acord i tindria dificultats més grans per mantenir el seu paper de tap econòmic davant la Xina. Addicionalment, aquest canvi també posaria en dificultats la seguretat a la zona ja que Trump no accepta que els Estats Units gastin en la protecció de països rics, com ara el Japó o Corea del Sud, per contenir l'expansió del poder regional de Pequín en el seu front del mar de la Xina Meridional.

En l'àmbit unilateral, l'establiment d'aranzels a les importacions de productes procedents de la Xina, encara que pot ser aparentment més fàcil d'implementar, també tindria un cost econòmic per als Estats Units. Probablement, l'administració Trump es veuria obligada a compensar les possibles reaccions que aquests aranzels provocarien a la Xina, a altres països asiàtics, i, fins i tot, a la mateixa indústria nord-americana, ja que les exportacions de la Xina tenen una proporció elevada d'entrades d'altres països que són socis dels Estats Units. En última instància, també els consumidors nord-americans es veurien perjudicats en elevar-se els preus dels productes sense que aquests costos, visiblement identificats, tinguessin una contrapartida clara en els difusos beneficis en llocs de treball aconseguits com a conseqüència d'un proteccionisme més gran. Tampoc seria menor la reacció esperable de Pequín a aquest proteccionisme de la nova administració, tenint en compte la capacitat de la Xina de generar problemes financers als Estats Units, ja que posseeix una part important del seu deute.

Un altre dels canvis apunta directament al llegat internacional de l'actual inquilí de la Casa Blanca. Trump podria denunciar l'acord nuclear amb l'Iran i la fi de les sancions, ateses les pressions de dos dels seus socis regionals, enemics entre si, l'Àrab Saudita i Israel, però al seu torn més enemics encara de l'Iran. Per això veuen en aquest acord un risc per a la seva pròpia seguretat. A més, també cal veure com pensa fer front el nou president a l'amenaça d'Estat Islàmic, l'origen del qual ha atribuït en campanya a les accions de Barak Obama i Hillary Clinton.

Rússia no deixa de ser un capítol important en la política exterior dels Estats Units, que, amb Trump, pot entrar en una nova dimensió: fi de les sancions a canvi d'una pacificació. Rússia podria legitimar així l'absorció de Crimea i pactar un *statu quo* per a la zona oriental d'Ucraïna, amb influència i presència russa. Aquest canvi també impactaria de ple en la seguretat i la defensa d'Europa, un altre dels fronts oberts per Trump, qui va qüestionar la contribució dels Estats Units a l'OTAN per considerar-la excessiva i en benefici dels altres socis de l'aliança. Tanmateix, debilitar l'OTAN també debilita els Estats Units.

El canvi de la política exterior nord-americana pot ser tan ràpid com el Congrés ho permeti allà on pot establir limitacions, i tan immediat com Trump vulgui si decideix utilitzar els seus poders presidencials sense passar pel Congrés. Cal esperar, però, que els congressistes republicans, que no comparteixen ni el programa ni les maneres del nou president electe, operin com un control i una garantia prudencial davant determinats excessos.

En tot cas, hi haurà una retroacció del multilateralisme desenvolupat per Obama, i un retorn a l'unilateralisme tradicional dels Estats Units. En aquest sentit, Trump té dues opcions en matèria de política exterior. La primera és no complir amb les seves promeses de campanya, ja sigui perquè un cop assolida la presidència,

si aquest era el seu objectiu principal, tots els altres passin a ser secundaris, ja sigui perquè el Congrés i el sistema bloquegin les seves propostes de més risc. En aquest últim cas, Trump tindria un bon argument per justificar el seu incompliment i culpar el sistema davant dels seus electors. Al cap a la fi, seguiria comportant-se, com a polític, de la mateixa manera traïdora que ho va fer en els seus negocis. La diferència seria que ara, en comptes de no complir amb el fisc o amb els seus socis, no compliria amb els seus electors.

La segona opció és que realment compleixi les seves promeses en matèria de política exterior. Atesos els greus riscos que comporta aquesta segona opció, part del món, els seus propis electors, el GOP (Grand Old Party) i, per descomptat, els seus oponents, li agrairien que es mantingués en el seu comportament habitual d'incompliment, tal com va fer en el món dels negocis. Així es compliria la frase atribuïda a Abraham Lincoln, «pots enganyar tothom durant un temps; pots enganyar algunes persones durant molt de temps, però no pots enganyar tothom durant molt de temps». Qui va formular la frase devia estar pensant en algun populista i en les seves ofertes polítiques.